

fra Tomislava Pervana (str. 271-289) u kojem je više puta dotaknuto Pavlovo poimanje liturga i evangelizatora na temelju Rim 15,16. te također prilog dr. fra Ivana Šarčevića (str. 305-219) zbog analize nekih događaja prikazanih u sinopticima i Ivanu kao „Isusovi susreti“.

Bio sam u prosincu 1968. župnik katedralne župe u Sarajevu, kad smo prigodnim predavanjima nakon večernje mise obilježavali 50. obljetnicu smrti dr. Josipa Stadlera, prvog vrhbosanskog nadbiskupa. Predavače su odabirali kanonici i sjećam se da su temu o Crkvi utemeljenoj na apostolima povjerali dr. fra Vitomiru Slugiću. Tada sam ga prvi put čuo kako govori. Kako sam ja bio svježe doktorirao temom iz ekleziologije Drugog vatikanskog sabora, pažljivo sam pratio predavačeve geste i misli. Tada, i kasnije prigodom slušanja njegovih homilija, uvjerio sam se da je *Verbi minister* - služitelj Riječi Božje. U svibnju 1969. u Franjevačkoj teologiji priređeno je svečano obilježavanje otvaranja nove zgrade, iako su studenti i profesori već prije doselili i radili u njoj. Tada sam doznao da je glavni teret i radost gradnje nosio fra Vitomir. Kad god ovamo dolazim, divim se okolišu i uređenju dvorišta. Zato je ova ustanova najbolji dokaz da je jubilarac *creati cultor* - njegovatelj Božjeg i ljudskog okoliša. Čestitam jubilarcu, ali i profesorima što su zbornik ne samo izdali nego ga i ovako naslovili.

Mato Zovkić

Pučka glazbena baština Hercegovine

Niko LUBURIĆ, *Duhovne popijevke iz Hercegovine*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1994, 146 str.

Knjiga profesora crkvene glazbe na Vrhbosanskoj katoličkoj teologiji u Sarajevu Nike Luburića s naslovom *Duhovne popijevke iz Hercegovine* višestruko je značajna. Značajna je ponajprije jer je u njoj autor priopćio 84 napjeva (s potpunim tekstovima) crkvenih pučkih popjevaka iz Hercegovine - kraja u kojem se katolička vjera za vrijeme hrvatskih narodnih vladara udomila i tako čvrsto ukorijenila da je nisu mogli uništiti toliki stoljetni vihori koji su se nemilo obarali na hercegovačke Hrvate katolike, posebice nakon 1482. god. kada je taj dio hrvatskog etnosa pao u tursko ropstvo i robovao sve do 1872. god. Jednako okrutno za katolike Hrvate Istočne Hercegovine bilo je vladanje srpskih vladara iz kuće Nemanjića u 13. i 14. stoljeću, a i u kasnijim vremenima kada su ih skupa s Turcima tlačili srpski mjesni vlastodršci. Hercegovački Hrvati bili su kroz 400 godina prisiljavani da napuste vjeru svojih praotaca te prijeđu na islam ili pravoslavlje ili žive kao roblje na vlastitoj očinskoj baštini. U tim okolnostima djelovanje Katoličke Crkve nije se slobodno odvijalo, niti su se vidovi njezinog djelovanja mogli razvijati kao u ostalim hrvatskim krajevima, pa ni crkveno pjevanje. Stoga svaki novi znanstveni prilog iz Hercegovine valja smatrati posebno značajnim jer unapređuje saznanja o kraju gdje su spomenici hrvatske prošlosti vjekovima uništa-

vani i zbog toga veoma rijetki. U tom smislu i ovo djelo Nike Luburića, u kojem se po prvi put kulturnoj javnosti predočuje jedan vid crkvenog muziciranja Hrvata Hercegovaca, postaje značajnije ne samo za Crkvu u Hercegovini, nego i općenito za poznavanje hrvatske narodne popijevke.

K tomu treba dodati činjenicu da je posvuda po katoličkom svijetu nakon Drugog vatikanskog sabora crkvena popijevka postala osnovni glazbenoliturgijski izraz te da je njezino istraživanje, promicanje i unaprjeđivanje obveza svih koji se u Crkvi bave glazbom. Dosljedno tomu tim je djelom Niko Luburić uvelike doprinio takvom nastojanju kod hercegovačkih Hrvata, jer se najveći dio priopćenih popjevaka, premda nastalih u davnim stoljećima, kako je utvrdio autor, još i danas pjeva u crkvama, što predstavlja u pravom smislu riječi „živu starinu“.

Autor je kroz poglavlja: 1. Uvod, 2. Popijevke božićnog vremena, 3. Popijevke korizmenog vremena, 4. Euharistijske popijevke, 5. Tekstovi napjeva, 6. Hercegovina, 7. Zaključak, 8. Turcizmi i manje poznate riječi, 9. Literatura, kulturnoj javnosti predstavio 84 do sada nenotirana napjeva s tekstovima duhovnih popjevaka iz Hercegovine i osvijetlio ih znanstveno-povijesnom analizom teksta i napjeva. Napjeve je notirao po danas posvuda u svijetu prihvaćenoj metodi finskog etnomuzikologa I. Krohna (1867-1960) sa završetkom napjeva na tonu g, ali i u visini u kojoj su ih pjevači pjevali, pa je stoga svaki napjev dvostruko notiran. Uz napjev, kako to zahtijeva znanstvena metoda zapisivanja pučkih popjevaka, naznačio je još njihove ljestvice, opseg, kadence te ritmičku i metričku strukturu. Osim toga Luburić je donio za neke popijevke (*U se vrijeme godišta*, *Gospin plač*) i povi-

jesne podatke o nastanku teksta. Popijevke nose naslove: *U se vrijeme godišta*; *Božić nam je, mило nam je*; *Što Božiću ne pjevamo*; *Božić nam je, drago nam je*; *Oj Božiću, veselicu*; *Gospin plač*; *O Isuse, devlet moj*; *O Isuse, moj pokoju*; *Prava viro i istino*; *Oj nediljce, Božji danče*; *Povri svega Boga ljubi*; *O Isuse, mog spomena*; *O Isuse, željo moja*; *Pošetale tri Marije*; *Ništa lipše ni milije*; *Faljen Isus dvor nebeski*; *Oj djevice plemenita*; *Sveti Pero crkvu gradi*; *Oj nebeski Bož' anđele*; *Oj Marijo*; *Sveta Kata - Katarina*; *Oj djevice, sveta, slavna*; *Oj nediljo, ti si sveta*; *Pošla Gospa slavnom grobu*; *O Isuse, ljubav moja*; *Zdravo tijelo Isusovo*; *Zdravo krvi Isusova*. Usporedba tekstova i napjeva ukazuje da je u djelu priopćeno daleko manje tekstova nego napjeva. Da je broj napjeva pozamašno veći, razlog je što je N. Luburić priopćio zapise iste popijevke po pjevanju pjevača iz više župa koji su napjeve pjevali u inačicama, pa je tako npr. *Gospin plač* priopćen u 25, *U se vrijeme godišta* u 17, *Zdravo tijelo Isusovo* u 14 varijanti. Mjesta iz kojih su napjevi priopćeni jesu Mostar, Bukovica, Donje Hrasno, Studenci, Široki Brijeg, Prisoje, Vir, Sovići, Neum, Humac, Čapljina, Konjic, Posušje, Tomislavgrad, Vinica, Gorica, Gabela, Trebinje, Gradac, Stolac.

Napominjemo da je knjiga ukusno opremljena, tisak lijep, jasan i pregledan, a kompjuterska kaligrafija notnih zapisa primjerno vrsno izvedena.

Glazbenom folkloru Bosne i Hercegovine glasoviti etnomuzikolozi Franjo Kuhač (1834-1911), Ludvik Kuba (1863-1956), Bela Bartok (1881-1945) posvetili su iznimno mnogo pozornosti. Sam L. Kuba zapisao je 1113 popjevaka iz Bosne i Hercegovine (uglavnom po pjevanju muslimanskog stanovništva), pa se može tvrditi kako je to područje

etnomuzikološki veoma dobro obrađeno. Poznato je da je zapisivače narodnih popjevaka u Bosni i Hercegovini više privlačilo pjevanje bošnjačkog (muslimanskog) stanovništva, nego hrvatskog pa su Hrvati na tom području u etnomuzikološkoj znanosti manje predstavljeni od ostalih. Ovim djelom Niko Luburić ispravlja i taj nedostatak, pa

zato ono uz već istaknuti značaj postaje još značajnije, posebice za poznavanje narodne glazbene baštine Hrvata u Bosni i Hercegovini. Nadamo se da Niko Luburić neće sustati već da će nas u bližoj budućnosti obogatiti s novim sličnim djelom.

Miho Demović